

Fimmtudaginn 28. nóvember 1996.

Nr. 431/1995.

Kærunefnd jafnréttismála

f. h. Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur

(Pórunn Guðmundsdóttir hrl.)

gegn

Íslenska ríkinu

(Guðrún Margrét Árnadóttir hrl.)

Jafnrétti. Stöðuveiting. Skaðabætur. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjandi hefur skotið málinu til Hæstaréttar með stefnu 29. desember 1995. Dómkröfur hans eru þær, að viðurkennt verði með dómi, að ráðning Einars Geirs Þorsteinssonar í stöðu starfsmannastjóra heilsugæslustöðvanna í Reykjavík og Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur 1. febrúar 1991 hafi verið ólögmat og að stefndi verði dæmdur til að greiða Jennýju Sigrúnu Sigfúsdóttur 6.499.405 krónur með vöxtum eftir áföngum, eins og tilgreint er í héraðsdómi, frá 1. febrúar 1991 til 1. janúar 1994 og 0,5% ársvöxtum frá þeim degi til þingfestingardags í héraði 19. apríl sama ár, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst aðallega staðfestingar á hinum áfrýjaða dómi og málskostnaðar fyrir Hæstarétti, en til vara þess, að kröfur áfrýjanda verði stórkostlega lækkaðar og málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti látinn niður falla.

I.

Málavöxtum er lýst í meginatriðum í hinum áfrýjaða dómi. Málsaðila greinir ekki á um, að þeir aðilar, er önnuðust ráðningu í stöðu starfsmannastjóra fyrir heilsugæslustöðvar í Reykjavíkurlæknishéraði og Heilsuverndarstöð Reykjavíkur frá og með 1. febrúar 1991, hafi haft vald til þess. Því valdi voru þau mörk sniðin, sem leiddi af

lögum nr. 65/1985 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla, er þá voru í gildi, og almennum grundvallarreglum í stjórnslurétti um undirbúning stöðuveitinga og mat á hæfni umsækjenda.

Kröfur áfrýjanda í málinu, sem varða þessa stöðu, eru tvíþættar og lúta annars vegar að því, að samstarfsráð heilsugæslustöðvanna hafi gengið fram hjá Jennýju Sigrúnu Sigfúsdóttur við veitingu stöðunnar, sem einnig var samþykkt í stjórn heilsuverndarstöðvarinnar. Að hinu leytnu eru þær á því reistar, að Jennýju Sigrúnu hafi verið mismunað sem starfsmanni vegna þess, að starf hennar sem deildarstjóra á sameiginlegri stjórnsluskrifstofu fyrir þessar stofnanir hafi verið sambærilegt við starf starfsmannastjórans og jafnverðmætt því, en hún eigi að síður átt að búa við mun lakari launakjör.

Lög nr. 65/1985 voru leyst af hólmi 17. apríl 1991 með lögum nr. 28/1991 um sama efni, og er málshöfðunarheimild áfrýjanda réttlæga byggð á 21. gr., sbr. 20. gr. síðarnefndu laganna. Um efni máls þessa ber hins vegar að dæma eftir eldri lögunum og réttarstöðu í gildistíð þeirra, þótt áfrýjandi hafi vísað til hinna yngri í stefnu í héraði. Er munur á ákvæðum laganna ekki slíkur, að það raski grundvelli málsins. Sönnunarregla í 2. mgr. 6. gr. yngri laganna var sett með tilliti til málsmeðferðar fyrir kærunefnd jafnréttismála og bindur ekki hendur dómstóla til eða frá, heldur er þeim rétt að beita meginreglum um sönnunarbyrði og sönnunarmat, eins og við á eftir málavöxtum.

II.

Hin umdeilda staða starfsmannastjóra var stofnuð í kjölfar þess, að ábyrgð á rekstri heilsugæslustöðva og kostnaði af honum var flutt yfir til ríkisins að öllu leyti í samræmi við ákvæði í III. kafla laga nr. 87/1989 um breytingu á verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga. Af því tilefni voru lögleiddar nokkrar breytingar á skipan heilsugæslu með lögum nr. 75/1990 um breytingu á lögum nr. 59/1983 um heilbrigðisþjónustu. Meðal annars var 22. gr. síðastnefndu laganna þá breytt í það horf, að stjórnir heilsugæslustöðva skyldu ráða allt starfslið stöðvanna.

Skrifstofa Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur hafði verið rekin sem stjórnsluskrifstofa fyrir heilsugæslustöðvar í Reykjavíkur-

læknishéraði í samræmi við eldri reglur. Eftir breytinguna var skrifstofan starfrækt áfram í sama skyni á vegum ríkisins og undir yfirstjórn samstarfsráðs heilsugæslustöðvanna á grundvelli reglugerðar nr. 365/1990 um samvinnu stöðvanna og kjör fulltrúa starfsmanna í stjórnir þeirra. Um skipulag skrifstofunnar var það ákveðið, að yfirmaður hennar fengi starfsheitið forstjóri, en fyrri framkvæmdastjóri héldi því heiti og starfaði áfram að stjórn innkaupa og öðrum verkefnum auk þess að vera staðgengill forstjóra. Undir forstjórnann heyrði einnig skrifstofustjóri, og var sú staða til fyrir breytinguna, en breyttist nokkuð að verkefnum. Undir skrifstofustjórnann heyrðu síðan flestir starfsmenn skrifstofunnar, og var Jenný Sigrún Sigfúsdóttir talin þar á meðal. Bar hún starfsheiti deildarstjóra, sem hún hafði fengið nokkru áður. Að auki var svo staða starfsmannastjórans, sem talinn var hliðsettur skrifstofustjóra og heyrði beint undir forstjóra. Flutningi starfsmanna yfir á launaskrá hjá ríkinu í samræmi við þessa skipan var talið lokið 1. nóvember 1990. Forstjóri var ekki ráðinn fyrr en í ársbyrjun 1992, og gegndi fyrri framkvæmdastjóri starfinu fyrst um sinn, meðan atvik máls þessa gerðust.

III.

Þegar ráðið var í stöðu starfsmannastjórans, var lítið á hana sem nýtt starf, er ætti ekki beina samsvörun í einstökum fyrri störfum. Samkvæmt starfslýsingu frá mars 1991 og skýrslu forstjóra fyrir dómi eru verkefni hans á sviði starfsmannahalds og einkum fólgin í umsjón með ráðningu starfsmanna og undirbúningi hennar í samráði við forstjóra og þá yfirmenn á hverju starfssviði, er eigi hlut að ákvörðun um mannráðningar. Í því sambandi sjái hann meðal annars um að leita eftir starfsfólki og líti eftir því, að þess sé gætt, að ráðningar séu í samræmi við stöðuheimildir hverju sinni ásamt því, að farið sé yfir ráðningarsamninga og rétt frá þeim gengið til undirskriftar. Jafnframt er honum ætlað að hafa yfirumsjón með launamálum stöðvanna og fylgjast með því, að farið sé eftir kjarasamningum á hverjum tíma. Eigi hann að sjá um samskipti við stéttarfélag og við launadeild fjármálaráðuneytis vegna túlkunar á kjarasamningum og samningsgerðar og taka þátt í stefnumótun á sviði starfsmannamála. Þá eigi hann að veita upplýsingar um réttindi og skyldur starfsmanna samkvæmt samningum, lögum og reglu-

gerðum, bæði til þeirra og til stjórnenda, og sitja með stjórnendum fundi í tengslum við málefni á starfssviði hans. Honum er ætlað að fjalla um samskiptavandamál starfsmanna og eiga við þá trúnaðarviðtöl. Enn fremur á hann að sjá um undirritun á vinnuskýrslum starfsmanna og fylgjast með yfirvinnu, fjarvistum og orlofi.

Áður en starfsmannastjórinn var ráðinn, gegndi Jenný Sigrún Sífúsdóttir hluta af þeim störfum, er féllu undir starfssvið hans, í stöðu sinni sem deildarstjóri á skrifstofunni. Verkefni hennar voru tvíþætt í meginatriðum og lutu annars vegar að gjaldkerastörfum vegna tekna stofnananna, tekjubókhaldi og tekjuuppgjöri, en hins vegar að umsjón með launum starfsfólks stofnananna og ýmsu öðru, sem viðvæk starfsmannahaldi. Virðist síðari þátturinn hafa verið orðinn umfangsmeiri en hinn, áður en fyrrgreind skipulagsbreyting kom til. Að því leyti var starfið meðal annars fólgið í skýrsluhaldi um laun og vinnu starfsmanna og skýrslugerð um þau efni til launadeilda ríkisins og Reykjavíkurborgar, umsjón með starfsmannaskrá og aðstoð við frágang ráðningarsamninga ásamt því að sinna fyrirspurnum frá starfsmönnum um laun þeirra og starfskjör auk fyrirspurna og erinda frá launadeildunum. Krafðist starfið þess, að hún kynni ýtarleg skil á kjarasamningum og laga-reglum um réttindi og skyldur starfsfólksins.

Starf Jennýjar Sigrúnar var framan af talið hliðsett starfi annars deildarstjóra á skrifstofunni, sem einnig var kona, og sagði framkvæmdastjórinn þær tvær hafa verið nánustu samstarfsmenn sína. Sú kona fékk stöðuheitið skrifstofustjóri í apríl 1988 og virðist eftir það hafa verið talin sett yfir Jennýju Sigrúnu að nokkru leyti, auk þess sem laun hennar hækkuðu.

Í málinu liggur ekki fyrir skýr samanburður á stöðu starfsmannastjórans og deildarstjórastöðu Jennýjar Sigrúnar fyrir 1. febrúar 1991 né heldur skýr útlistun þeirrar breytingar, sem varð á starfi hennar við þessi tímamót. Ljóst er þó, að hlutverk hans féll ekki saman við fyrri störf hennar að launa- og starfsmannamálum að öllu leyti, og virðast verkefni hans einnig hafa komið frá skrifstofustjóra og framkvæmdastjóra. Jafnframt hafi störf skrifstofunnar að ráðningu starfsmanna og starfsmannamálum orðið víðtækari en áður við þá skipulagsbreytingu, sem á varð, þegar stjórnnum heilsugæslustöðvanna var falin ábyrgð á því að ráða allt starfslið þeirra. Hafi starf

starfsmannastjórans orðið veigameira en ella vegna þessa og meira frumkvæði og sjálfstæði átt að fylgja því en um var að ræða hjá deildarstjóranum.

Í starfi Jennýjar Sigrúnar virðast umskiptin aðallega hafa orðið á þann veg, að þau verkefni hennar, sem lutu að frágangi ráðningarsamninga og samskiptum við starfsmenn út af kjörum þeirra, hafi færst til starfsmannastjórans. Hins vegar hafi verkefni varðandi launamál, sem kenna megí við starf launafulltrúa, haldist áfram í hennar höndum ásamt verkefnum gjaldkera.

IV.

Aðdraganda að ráðningu Einars Geirs Þorsteinssonar í stöðu starfsmannastjóra er lýst í meginatriðum í hinum áfrýjaða dómi. Átta umsækjendur voru um stöðuna, og var Jenný Sigrún Sigfúsdóttir í þeim hópi ásamt annarri konu, sem síðar dró umsókn sína til baka, og sex karlmönnum. Í auglýsingu um stöðuna voru ekki gerðar sérstakar menntunarkröfur, en óskað eftir mönnum með góða reynslu af stjórnun og starfsmannahaldi. Af hálfu samstarfsráðs heilsugæslustöðvanna var þeim Guðjóni Magnússyni og Finni Ingólfssyni falið að ræða við þá umsækjendur, er helst kæmu til álita, og gerðu þeir grein fyrir verki sínu á minnisblaði til ráðsins 23. janúar 1991, þar sem lýst var þrennum forsendum að mati þeirra á hæfni umsækjendanna. Það var tillaga þeirra, að Einar Geir yrði valinn, og var á hana fallist.

Þau Jenný Sigrún og Einar Geir voru á svipuðum aldri og áttu að baki langan feril við ýmis störf, eins og um getur í hinum áfrýjaða dómi, þar sem einnig er greint frá menntun þeirra. Ef mið er tekið af fyrrgreindum forsendum, sem raktar eru í héraðsdómi, má fallast á það með stefnda, að Einar Geir hafi mátt teljast hafa meiri reynslu af stjórnun starfsmanna, þar sem hann naut starfa síns að framkvæmdastjórn fjölmenns samvinnufélags leigubifreiðastjóra og tilheyrandi rekstrar um langt árabíll. Að menntun til starfans hafi Jenný Sigrún hins vegar staðið betur að vígi, meðal annars vegna endurmenntunar, sem hún hafði leitast eftir. Einnig naut hún reynslu sinnar af sex ára starfi á heilsuverndarstöðinni. Um almenna starfsreynslu virðist mega líta svo á, að mjög jafnt hafi verið

á með þeim báðum og hið sama hafi mátt ætla um hæfni þeirra til að eiga samskipti við starfsmenn.

Þegar litið er til þessa og staða þessara umsækjenda einnig virt í heild, verður að telja nægilega fram komið, að þau hafi bæði verið hæf til að gegna hinu umdeilda starfi og efni ekki verið til að gera á þeim mun að því leyti.

Af hálfu stefnda er á það bent, að fleiri umsækjendur úr hópi karlmannna en Einar Geir hafi verið taldir jafnhæfir eða hæfari en Jenný Sigrún. Þótt kunnugt sé, hvaða störfum þeir gegndu, er alhliða upplýsingum um hæfni þeirra ekki til að dreifa. Eins og málið liggur fyrir, eru því engin efni til að bera saman starfshæfni hennar og þeirra. Er ósannað, að umsóknir þeirra eigi að hafa áhrif á tilkall hennar til stöðunnar.

Í 1. gr. laga nr. 65/1985 sagði, að tilgangur þeirra væri að koma á jafnrétti og jafnri stöðu kvenna og karla á öllum sviðum. Í 2. gr. var svo mælt, að konum og körlum skyldu með stjórnvaldsaðgerðum tryggðir jafnir möguleikar til atvinnu og menntunar. Þá sagði í 3. gr. meðal annars: „Hvers kyns mismunun eftir kynferði er óheimil. Þó teljast sérstakar tímabundnar aðgerðir, sem ætlaðar eru til að bæta stöðu kvenna til að koma á jafnrétti og jafnri stöðu kynjanna, ekki ganga gegn lögum þessum . . .“ Loks sagði í 9. gr.: „Atvinnurekendur skulu vinna markvisst að því að jafna stöðu kynjanna innan fyrirtækis síns eða stofnunar og stuðla að því, að störf flokkist ekki í sérstök kvenna- og karlastörf.“

Af þessu er ljóst, að með lögnum var leitast við að stemma stigu við mismunun. Erfitt er oft og tíðum að sanna, að um hana hafi verið að ræða. Lögin yrðu að þessu leyti þýðingarlítill, nema meginreglurnar í 1., 2., 3. og 9. gr. séu skýrðar svo við núverandi aðstæður, að konu skuli veita starf, ef hún er að minnsta kosti jafnt að því komin, að því er varðar menntun og annað, sem máli skiptir, og karlmaður, sem við hana keppir, ef á starfssviðinu eru fáar konur. Ber að leggja þá skýringu hér til grundvallar.

Sem fyrr segir, varðar mál þetta eina af stöðum æðstu manna á stjórnarsýsluskrifstofu heilsugæslustöðvanna og Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur. Í bréfi forstjóra 23. október 1992 kemur fram, að á stjórnarsýsluviði heilsugæslunnar hafi 14 einstaklingar verið starfandi eftir umræddar breytingar. Þar af hafi karlar verið 4 en konur 10. Í

þeim 10 störfum, sem sett voru lægra en staða starfsmannastjórans eftir skipuriti frá ársbyrjun 1992, voru 1 karl og 9 konur. Í hópi æðstu starfsmanna, það er forstjóra, framkvæmdastjóra, skrifstofustjóra og starfsmannastjóra, var skrifstofustjórinn hins vegar eina konan. Stefndi hefur ekki leitt líkur að því, að skipan stjórnunarstarfa innan stofnana á hans vegum, er helst mætti taka til samamburðar við stöðu starfsmannastjórans, hafi verið mjög á annan veg farið, þannig að jafnræðis milli kynja væri þar betur gætt. Með hliðsjón af þessu hvoru tveggja er það nægilega fram komið, að samkvæmt lögum nr. 65/1985 hafi borið að ráða Jennýju Sigrúnu Sigfúsdóttur í þessa stöðu.

V.

Krafa áfrýjanda um viðurkenningu á því, að veiting stöðunnar hafi verið ólögmat, verður samkvæmt þessu tekin til greina, eins og hér stendur á. Verður lagt til grundvallar, að stöðuveitingin hafi farið í bága við 2. tl. 5. gr. umræddra laga, sbr. nú 2. tl. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 28/1991. Í 18. gr. laga nr. 65/1985, sbr. nú 22. gr. laga nr. 28/1991, er svo á kveðið, að sá, sem brýtur gegn lögnum af ásetningi eða gáleysi, sé skaðabótaskyldur samkvæmt almennum reglum. Með vísan til þess, sem fyrr var rakið, ber að fallast á það með áfrýjanda, að sú skylda eigi hér við, eins og atvikum var háttað. Verður krafa hans um skaðabætur til Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur tekin til greina að því leyti, sem hún varðar ólögmati umræddrar ráðstöfunar, og bætur ákveðnar eins og mælt er um hér á eftir.

Sem fyrr segir, er skaðabótakrafa áfrýjanda einnig á því reist, að Jenný Sigrún hafi átt að búa við lakari launakjör en starfsmannastjórinn. Það er almenn regla 1. mgr. 4. gr. laga nr. 65/1985, sbr. 1. mgr. 5. gr. og einnig 9. gr. laganna, ásamt hliðstæðum ákvæðum laga nr. 28/1991, að konum og körlum skuli greidd jöfn laun og þau njóta sömu kjara fyrir jafnverðmæt og sambærileg störf. Þegar litið er til þess, sem rakið var í III. kafla um stöðu starfsmannastjórans og stöðu Jennýjar Sigrúnar sem deildarstjóra fyrir og eftir ráðningu hans, verður að telja ósannað, að störfin hafi verið jafnverðmæt eða sambærileg í þeim skilningi, sem við er átt í 1. mgr. 4. gr. Með hliðsjón af því og úrslitum málsins að öðru leyti þykir ekki eiga við að

taka kröfuna til greina á grundvelli þess, að brotið hafi verið gegn umræddri reglu með þeim launamun, sem hafður var á störfunum.

VI.

Við ákvörðun skaðabóta ber meðal annars að líta til þess, að stöðu starfsmannastjórans fylgdu hærri laun en þau, er Jenný Sigrún bjó við í starfi sínu, þar til hún sagði því lausu, og einnig í því starfi, sem hún réð sig síðar til hjá Reykjavíkurborg. Er þannig sýnt, að hún hafi beðið nokkurt fjártjón vegna þess, að fram hjá henni var gengið. Þá ber að hafa í huga aldur hennar ásamt því, að starfsmannastjórinn var ráðinn með þriggja mánaða uppsagnarfresti.

Þegar þetta er virt ásamt ástæðum þess, að fyrrgreind lög kveða á um skaðabótaskyldu, þykir hæfilegt að dæma stefnda til að greiða Jennýju Sigrúnu Sigfúsdóttur bætur með hliðsjón af muninum á launum hennar og starfsmannastjórans þá fimm mánuði ársins 1991, sem hún starfaði áfram á skrifstofunni, en hann nam 42.926 krónum á mánuði samkvæmt gögnum málsins, og af launum starfsmannastjóra næstu fimm mánuði þar á eftir, en þau námu 132.462 krónum á mánuði. Verða bæturnar ákveðnar í einu lagi sem 850.000 krónur, er greiðist með vöxtum frá 1. febrúar 1991, eins og nánar segir í dómsorði.

Í 18. gr. laga nr. 65/1985 var ekki kveðið sérstaklega á um miska-bætur, svo sem nú er í 22. gr. laga nr. 28/1991, svo að um þær ber að fara eftir 264. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sem þá var í gildi. Eins og atvikum málsins og fyrrgreindri bótaákvörðun er hátt-að, þykja ekki efni til að dæma sérstakar bætur samkvæmt þeirri lagagrein.

Rétt er, að stefndu greiði áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og nánar er mælt um í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Veiting samstarfsráðs heilsugæslustöðva í Reykjavíkurlæknishéraði og stjórnar Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur á stöðu starfsmannastjóra fyrir þessar stofnanir frá og með 1. febrúar 1991 braut gegn lögum nr. 65/1985 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla.

Stefndi, íslenska ríkið, greiði Jennýju Sigrúnu Sigfúsdóttur

850.000 krónur með vöxtum samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. febrúar 1991 til 19. apríl 1994, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla sömu laga frá þeim degi til greiðsludags.

Stefndi greiði áfrýjanda, kærunefnd jafnréttismála, 700.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

S é r a t k v æ ð i
Hrafns Bragasonar og
Péturs Kr. Hafstein

Áður en samstarfsráð heilsugæslustöðvanna í Reykjavík réð í stöðuna, fól það Finni Ingólfssyni og Guðjóni Magnússyni að ræða við þá umsækjendur, sem helst voru taldir koma til greina. Þeir skiludu samstarfsráðinu minnisblaði 23. janúar 1991. Þar kemur fram, að þeir ræddu við flesta umsækjendur, en tveir þeirra hafi skorið sig úr, þeir Einar Geir Þorsteinsson og Gunnar Gunnarsson, framkvæmdastjóri Starfsmannafélags ríkisstofnana. Lagt var til, að Einar Geir yrði ráðinn, og var það gert. Af gögnum málsins verður ekki séð, að þetta álit hafi legið fyrir kærunefnd jafnréttismála eða við fyrri meðferð málsins í héraði.

Í athugasemdum Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur 23. ágúst 1994 við greinargerð ríkislögmanns í héraði lætur hún í ljós það álit, að Grétar Guðmundsson, launaskrárfulltrúi á starfsmannaskrifstofu fjármálaráðuneytisins, hefði átt að fá starfið. Þetta er vísbending þess, að það hafi ekki verið álit Jennýjar Sigrúnar í öndverðu, að það hafi staðið henni næst að fá stöðuna.

Í málalíbúnaði stefnda hefur komið fram, að Grétar Guðmundsson sé menntaður stýrimaður og Gunnar Gunnarsson loftskeytamaður. Hinn fyrrnefndi hafi farið með launaafgreiðslu og túlkun kjarasamninga í starfi sínu og starfað í samstarfsnefndum presta og heilbrigðisstétta. Hinn síðarnefndi hafi mikla starfsreynslu á sviði stjórnunar og starfsmannamála eftir um fimmtán ára framkvæmdastjórastarf fyrir eitt fjölmennasta stéttarfélag ríkisstarfsmanna. Hann hafi aflað sér mikillar reynslu á sviði kjarasamninga og samskipta milli stéttarfélagans og vinnuveitenda. Af hálfu áfrýjanda hafa engar brigður verið bornar á þessar lýsingar.

Af gögnum málsins og framburði vitna er ljóst, að bæði Einar Geir og Jenný Sigrún hafi verið talin hæf til að gegna hinu umdeilda starfi. Hitt blasir við, að aðrir umsækjendur hafi ef til vill staðið því nær að hljóta stöðuna. Í áðurgreindu minnisblaði eru Einar Geir og Gunnar Gunnarsson taldir hæfari en Jenný Sigrún, og í framburði Guðjóns Magnússonar fyrir héraðsdómi kom fram, að hún hefði aldrei verið „inni í myndinni“ meðal þessara umsækjenda og hefði verið neðarlega á listanum, ef raðað hefði verið. Við mat á grundvelli kröfugerðar áfrýjanda er ekki unnt að líta fram hjá öðrum umsækjendum en Einari Geir og Jennýju Sigrúnu. Það, sem fram er komið í málinu, mælir gegn því, að gengið hafi verið fram hjá henni vegna kynferðis.

Með hliðsjón af framansögðu og gögnum málsins að öðru leyti er ósannað, að Jenný Sigrún hefði átt að fá starfið frekar en þeir karlmenn, sem til greina komu, og ráðning Einars Geirs hafi byggst á mismunun gagnvart henni sérstaklega eftir kynferði. Samkvæmt 18. gr. laga nr. 65/1985 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla, sbr. nú 22. gr. laga nr. 28/1991 um sama efni, verða skaðabætur á grundvelli laganna því aðeins dæmdar, að jafnréttisregla hafi verið brotin á þeim, sem bóta krefst. Þar sem það er ósannað, er ekki unnt að telja ráðningu Einars Geirs ólögmeta gagnvart Jennýju Sigrúnu eða dæma henni fébætur af þeim sökum.

Áfrýjandi byggir bótakröfu sína einnig á því, að ákvörðun launa Einars Geirs og Jennýjar Sigrúnar hafi falið í sér mismunun milli karls og konu fyrir jafnverðmæt og sambærileg störf í skilningi 4. gr. laga nr. 65/1985. Í breyttri verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga á sviði heilsugæslu í Reykjavík varð til ný staða starfsmannastjóra, og er hún í skipuriti talin hliðsett stöðu skrifstofustjóra. Starf Jennýjar Sigrúnar heyrði undir skrifstofustjóra. Hefur ekki verið sýnt fram á, að þetta starf hafi verið sambærilegt hinum tveimur að verkefnum og ábyrgð. Ekki eru á þessum grunni lagaskilyrði til að taka til greina kröfu vegna launamismunar.

Samkvæmt öllu framansögðu ber að sýkna stefnda af kröfum áfrýjanda. Eftir atvikum þykir rétt, að hvor aðili beri sinn kostnað málsins í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 2. nóvember 1995.

1. Mál þetta höfðaði kærufnd jafnréttismála, kt. 660691-2009, Lauga-vegi 13, Reykjavík, f. h. Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur, kt. 130733-4099, Sólheimum 23, Reykjavík, með stefnu, birtri 11. apríl 1994, á hendur heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra vegna samstarfsráðs heilsugæslustöðvanna í Reykjavík skv. reglugerð nr. 365/1990 vegna Heilsuverndarstöðvarinnar í Reykjavík, kt. 600169-4599, Barónsstíg 47, Reykjavík, og heilsugæslustöðvanna í Reykjavík og fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs.

Dómur var kveðinn upp í málinu 14. nóvember 1994. Því var áfrýjað til Hæstaréttar, sem kvað upp dóm 2. júní sl. (mál nr. 489/1994). Þar er vísað til þess, að hinn áfrýjaði dómur hafi verið kveðinn upp af fulltrúa dómstjóra Héraðsdóms Reykjavíkur, og skírskotað til niðurstöðu réttarins í dómi 18. maí 1995 í málinu nr. 103/1994. Segir síðan: „Ber því að fella hinn áfrýjaða dóm úr gildi og meðferð málsins fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur og vísa því heim í hérað til nýrrar dómsmeðferðar og dómsálagningar.“ Í fyrstu þinghöldum eftir úthlutun málsins til dómara, sem kveður upp dóm þennan, lögðu lögmennt aðila fram skjöl, sem ekki hafði þegar verið veitt viðtaka á hinum reglulegu dómþingum. Aðalmeðferð málsins fór fram 13. þ. m., og var það dómtekið að loknum munnlegum flutningi þess.

Stefnandi gerir þessar kröfur:

a) Að dæmt verði, að ráðning Einars Geirs Þorsteinssonar, kt. 070830-3969, Móaflöt 45, Garðabæ, í stöðu starfsmannastjóra heilsugæslustöðvanna í Reykjavík og Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur 1. febrúar 1991 hafi verið ólögmat.

b) Að stefndu verði dæmdir til að greiða Jennýju Sigrúnu Sigfúsdóttur óskipt 6.499.405 kr. með 4% ársvöxtum af 542.926 kr. frá 1. febrúar 1991 til 1. mars s. á., með 4,7% ársvöxtum af 585.852 kr. frá þeim degi til 1. apríl s. á., með 4,7% ársvöxtum af 628.778 kr. frá þeim degi til 1. maí s. á., með 4,7% ársvöxtum af 671.704 kr. frá þeim degi til 1. júní s. á., með 4,7% ársvöxtum af 714.630 kr. frá þeim degi til 1. júlí s. á., með 5,8% ársvöxtum af 777.375 kr. frá þeim degi til 1. ágúst s. á., með 5,8% ársvöxtum af 840.120 kr. frá þeim degi til 1. september s. á., með 6,3% ársvöxtum af 902.865 kr. frá þeim degi til 1. október s. á., með 6,3% ársvöxtum af 948.640 kr. frá þeim degi til 1. nóvember s. á., með 3,9% ársvöxtum af 994.415 kr. frá þeim degi til 1. desember s. á., með 3,4% ársvöxtum af 1.040.190 kr. frá þeim degi til 1. janúar 1992, með 2,6% ársvöxtum af 1.085.965 kr. frá þeim degi til 1. febrúar s. á., með 2,6% ársvöxtum af 1.131.740 kr. frá þeim degi til 1. mars s. á., með 1,6% ársvöxtum af 1.177.515 kr. frá þeim degi til 1. apríl s. á., með 1,1% ársvöxtum af 1.223.290 kr. frá þeim degi til 1. maí s. á., með 1,1% árs-

vöxtum af 1.271.037 kr. frá þeim degi til 1. júní s. á., með 1% ársvöxtum af 1.318.784 kr. frá þeim degi til 1. júlí s. á., með 1% ársvöxtum af 1.366.531 kr. frá þeim degi til 1. ágúst s. á., með 1% ársvöxtum af 1.414.278 kr. frá þeim degi til 1. september s. á., með 0,9% ársvöxtum af 1.462.025 kr. frá þeim degi til 1. október s. á., með 0,9% ársvöxtum af 1.509.772 kr. frá þeim degi til 1. nóvember s. á., með 0,9% ársvöxtum af 1.557.519 kr. frá þeim degi til 1. desember s. á., með 0,9% ársvöxtum af 1.605.266 kr. frá þeim degi til 1. janúar 1993, með 0,9% ársvöxtum af 1.653.013 kr. frá þeim degi til 1. febrúar s. á., með 1,1% ársvöxtum af 1.700.760 kr. frá þeim degi til 1. mars s. á., með 1% ársv. af 1.748.507 kr. frá þeim degi til 1. apríl s. á., 0,9% ársvöxtum af 1.796.254 kr. frá þeim degi til 1. maí s. á., með 0,8% ársvöxtum af 1.844.001 kr. frá þeim degi til 1. júní s. á., með 0,8% ársvöxtum af 1.891.748 kr. frá þeim degi til 1. júlí s. á., með 0,8% ársvöxtum af 1.939.495 kr. frá þeim degi til 1. ágúst s. á., með 0,8% ársvöxtum af 1.989.117 kr. frá þeim degi til 1. september s. á., með 0,9% ársvöxtum af 2.038.739 kr. frá þeim degi til 1. október s. á., með 0,9% ársvöxtum af 2.088.361 kr. frá þeim degi til 1. nóvember s. á., með 0,9% ársvöxtum af 2.137.983 kr. frá þeim degi til 1. desember s. á., með 0,5% ársvöxtum af 2.187.605 kr. frá þeim degi til 1. janúar 1994, með 0,5% ársvöxtum af 6.499.405 kr. frá þeim degi til þingfestingardags, 19. apríl s. á., en af 6.499.405 kr. með dráttarvöxtum skv. 10. gr. l. nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags. Þá er þess krafist, að dráttarvextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 19. apríl 1995, í samræmi við 12. gr. vaxtalaga.

c) Að stefndu verði dæmdir til að greiða stefnanda óskipt málskostnað að mati dómsins auk fjárhæðar, er jafngildi virðisaukaskattsgreiðslu stefnanda af málskostnaðarfjárhæð.

Stefndu krefjast sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar að mati réttarins, en til vara stórfelldrar lækkunar stefnukrafna og að málskostnaður falli niður.

2. Í stefnu segir, að Jenný Sigrún Sigfúsdóttir hafi hafið störf hjá Heilsumverndarstöð Reykjavíkur árið 1985. Hún hafi byrjað sem deildarfulltrúi, en verið gerð að deildarstjóra árið 1987. Starf hennar hafi falist í umsjón með launum starfsmanna á Heilsumverndarstöð Reykjavíkur og heilsugæslustöðvunum í Reykjavík, gjaldkerastarfi, tekjubókhaldi og fjárhagsáætlanagerð/fjárlagagerð vegna sömu aðila og ýmislegra fleira. Með lögum nr. 75/1990 um breytingu á lögum nr. 59/1983 um heilbrigðisþjónustu, sbr. lög nr. 87/1989 um breytingu á verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga, voru lögtekin ákvæði um heilsugæslu, m. a. um heilsugæslustöðvar og heilsugæsluumdæmi. Öll umsvif við stjórnýsly, sem áður höfðu verið í höndum ríkis og sveitarfélaga, komust við þessa breytingu á eina hönd hjá ríkinu. Í l. mgr.

20. gr. laga nr. 59/1983, sbr. 17. gr. laga nr. 75/1990 og 5. gr. laga nr. 87/1989, segir þannig, að rekstrarkostnaður heilsugæslustöðva greiðist úr ríkissjóði. Breytingin í Reykjavík tók gildi 1. nóvember 1990. Með heimild í 18. gr. laga nr. 75/1990, sjá 21. gr. laga nr. 59/1983, var sett reglugerð nr. 365 4. september 1990 um samvinnu heilsugæslustöðva í Reykjavíkurlæknishéraði og um kjör fulltrúa starfsmanna í stjórnir þeirra. Í 1. gr. segir m. a., að formenn stjórnna heilsugæsluumdæma í Reykjavík ásamt héraðslækni myndi samstarfsráð heilsugæslustöðva í Reykjavík, og sé hlutverk ráðsins að annast yfirstjórn skrifstofu heilsugæslustöðva í Reykjavík, ráðningu sameiginlegs framkvæmdastjóra stöðvanna svo og annars starfsfólks skrifstofunnar. Í 2. gr. segir m. a., að rekin skuli ein sameiginleg skrifstofa fyrir heilsugæslustöðvar í Reykjavík, sem annist fjármál og daglegan rekstur stöðvanna undir stjórn framkvæmdastjóra.

Hinn 28. nóvember 1990 var auglýst ný staða starfsmannastjóra heilsugæslustöðva í Reykjavík og Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur. Tekið var fram, að „Umsækjendur hafi góða reynslu af stjórnun og starfsmannahaldi.“ Umsóknum skyldu fylgja upplýsingar um menntun og fyrri störf. Umsækjendur voru fimm karlmenn auk Einars Geirs Þorsteinssonar, sem hlaut stöðuna og tók við starfinu 1. febrúar 1991, og ein kona auk Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur.

Einar Geir Þorsteinsson gegndi gjaldkera- og bókhaldsstörfum árin 1960 til 1974, en tók þá við starfi framkvæmdastjóra Samvinnufélagsins Hreyfils og gegndi því í 18 ár, fram á mitt ár 1989. Í nóvember það ár hóf hann störf í heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytinu og sinnti þar verkefnum tengdum breyttri verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga, sérstaklega vegna viðtöku ríkisins á allri heilsugæslu í landinu. Lauk þeim verkefnum 1. nóvember 1990. Að auki getur hann þess í umsókninni, að hann hafi síðastliðin tólf ár setið í bæjarstjórn Gardabæjar. Jenný Sigrún Sigfúsdóttir gegndi verslunarstörfum árin 1949 til 1967 og rak m. a. eigin verslun 1955–1967 og aftur 1973 til 1978, en að öðru leyti vann hún við almenn skrifstofustörf, þ. m. t. launa-bókhald, fram til ársins 1985.

Upplýst var í málflutningi, að skólamenntun Einars Geirs Þorsteinssonar hefði jafngilt sem næst gagnfræðaprófi. Jenný Sigrún Sigfúsdóttir lauk prófi frá Samvinnuskóla Íslands árið 1953 og hefur einnig stundað nám við öldungadeild menntaskóla og lauk þar 82 punktum, en hefur auk þess sótt endurmenntunar- og tölvunámskeið.

Jenný Sigrún Sigfúsdóttir átti lögum samkvæmt kost á hliðstæðu starfi á vegum ríkisins og hún hafði áður gegnt hjá Reykjavíkurborg. Var gerður ráðningarsamningur við hana 1. nóvember 1990, og var hún þá ráðin til ríkisins með starfsheitinu deildarstjóri, en hún nýtti sér heimild til að vera

áfram í stéttarfélagi starfsmanna Reykjavíkurborgar. Hún hafði fengið laun samkvæmt 239. launaflokki, en í mars 1991 voru laun hennar hækkuð í 242. launaflokk frá og með 1. febrúar. Auk þess fékk hún greidda 15 yfirvinnutíma á mánuði, svo að heildarmánaðarkaup var 89.536 krónur. Einari Geir Þorsteinssyni voru ákvörðuð laun eftir 249. launaflokki. Að auki fékk hann greidda 40 yfirvinnutíma á mánuði, svo að heildarmánaðarkaup nam 132.462 krónum. Jenný sagði starfi sínu lausu frá 1. apríl 1991 og lét af störfum 1. júlí s. á. Hún fékk þegar stöðu hjá Reykjavíkurborg, en verr launaða, með 69.717 króna mánaðarlaunum samkvæmt stefnu.

Með bréfi, dags. 27. apríl 1992, óskaði Jenný Sigrún Sigfúsdóttir eftir því, að kærunefnd jafnréttismála kannaði og tæki afstöðu til þess, hvort ráðning í stöðu starfsmannastjóra hjá Heilsuverndarstöð Reykjavíkur bryti í bága við ákvæði laga nr. 28/1991 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla. Hinn 16. júní s. á. kom Jenný á fund nefndarinnar og gerði nánari grein fyrir beiðni sinni og málavöxtum. Segir í fundargerð m. a.: „... Þegar Jennýju varð ljóst þetta hróplega óréttlæti, treysti hún sér ekki lengur til að vinna á þessum vinnustað ... Aðspurð segir Jenný, að hið nýja starfsmannastjórastarf hafi falið í sér aðeins hluta af því starfi, sem hún gegndi áður, og hafi því verið mun umfangsminna. Það, sem henni hafi sárnað mest, var, að starfinu fylgdi 40 tíma óunnin yfirvinna. Mjög mikið hafi verið að gera hjá henni fyrir skipulagsbreytingar, en vegna heimilisástæðna hafði hún ekki tök á því að vinna yfirvinnu, og var því álag á hana mikið á vinnutíma. Hún taldi sig því í raun hafa skilað meira en fullri vinnu ...“ Niðurstaða álitsgerðar kærunefndarinnar, dags. 30. apríl 1993, er svohljóðandi: „Með vísan til þess, sem að framan greinir, er það álit kærunefndar, að með ráðningu Einars Geirs Þorsteinssonar í stöðu starfsmannastjóra Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur og heilsugæslustöðvanna í Reykjavík hafi verið brotinn réttur kæranda samkvæmt 2. tl. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 28/1991 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla. Hið sama á við um laun þeirra, sbr. 1. mgr. 4. gr., sbr. 1. tl. 1. mgr. 6. gr. sömu laga. Kærunefnd jafnréttismála beinir þeim tilmælum til samstarfsráðs heilsugæslustöðvanna og forstjóra Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur og heilsugæslustöðvanna í Reykjavík, að fundin verði leið til úrbóta, sem kærandi geti sætt sig við, sbr. 20. gr. laga nr. 28/1991 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla.“ Í bréfi Ingimars Sigurðssonar forstjóra til kærunefndar jafnréttisráðs, dags. 23. 6. 1993, er lýst yfir því, að það sé skoðun samstarfsráðs heilsugæslunnar í Reykjavík, að enginn réttur hafi verið brotinn á Jennýju Sigrúnu Sigfúsdóttur, þegar Einari Geir Þorsteinsson var ráðinn í starf starfsmannastjóra heilsugæslunnar í Reykjavík, og því sé ekki tilefni til að leita samkomulags við hana.

3. Bótakrafa stefnanda er þannig sundurliðuð:

1.	Mismunur á launum Jennýjar og starfsmanna- stjórans tímabilið 1. febrúar 1991 til 1. janúar 1994	kr.	1.687.605
2.	Launamunur frá 1. janúar 1994 til ársloka 2003 (höfuðstólsverðmæti pr. 1/1 1994 skv. útreikn- ingi tryggingafræðings 3/2 1994)	–	4.311.800
3.	Miskabætur	–	500.000
	Samtals	kr.	6.499.405

Kröfur stefnanda eru reistar á lögum nr. 28/1991 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla. Til þess er vísað, að samkvæmt 1. gr. sé tilgangur laganna að koma á jafnrétti kvenna og karla. Sérstaklega skuli bæta stöðu kvenna til að ná því markmiði. Vísað er til 1. mgr. 6. gr. um, að atvinnurekendum sé óheimilt að mismuna starfsfólki eftir kynferði, sem gildi meðal annars um ráðningu, setningu og skipun í starf og um laun, launatengd fríðindi og hvers konar aðra þóknun fyrir starf. Til 1. mgr. 4. gr. er vitnað um, að konur og karlar skuli njóta sömu launa og sömu kjara fyrir jafnverðmæt og sambærileg störf. Með ráðningu Einars Geirs Þorsteinssonar í stöðu starfsmannastjóra Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur og heilsugæslustöðvanna í Reykjavík hafi verið brotinn réttur Jennýjar Sigrúnar skv. 2. tl. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 28/1991. Sama eigi við um laun þeirra, sbr. 1. mgr. 4. gr., sbr. 1. tl. 1. mgr. 6. gr. sömu laga. Þá er bent á, að samkvæmt 2. mgr. 6. gr. sé það atvinnurekandans að sanna, að einhverjar aðrar ástæður en kynferði hafi legið til grundvallar ákvörðun við ráðningu í starf. Um bótaskyldu er vísað til 22. gr. Að lokum vísar stefnandi til 21. gr., sbr. 20. gr. laganna, um málshöfðunarheimild sína.

Málsástæður stefnanda eru í meginatriðum sem hér greinir:

Jenný og Einar Geir voru augljóslega bæði hæf til að gegna stöðunni. Með vísun til starfsreynslu Jennýjar verður þó að telja, að hún hafi verið hæfari, enda hefur ekki verið sýnt fram á, að Einar Geir hafi haft einhverja sérstaka hæfileika umfram hana, sem réttlættu það, að gengið væri fram hjá henni við ráðningu í starfið.

Með ráðningu starfsmannastjóra hjá Heilsuverndarstöð Reykjavíkur var deildarstjórastarf það, er Jenný gegndi áður, brotið upp og hluti af því fallinn nýráðnum starfsmannastjóra. Hefur ekki verið sýnt fram á, að starf starfsmannastjóra sé umfangsmeira eða feli í sér meiri ábyrgð en starf það, er Jenný gegndi samhliða öðrum störfum sem deildarstjóri. Því verður að telja, að hér sé um að ræða störf, sem séu a. m. k. jafnverðmæt og sambærileg.

Jennýju var sú hneisa gerð, að miður hæfur karlmaður var ráðinn í starf, sem hún hafði að miklum hluta gegnt áður, og það fyrir miklu hærri laun. Með þessari niðurlægingu var henni valdið þjáningum, sem á að bæta henni. Jenný taldi sig beitta svo miklum rangindum, að hún treysti sér ekki til að vinna áfram hjá heilsuverndarstöðinni, en henni hafði liðið mjög vel á þeim vinnustað fram að þessum tíma. Henni tókst að fá sér aðra stöðu, en þó verr launaða. Hún gekk í gegnum mikla tilfinningalega örðugleika, og það að þurfa að skipta um starf olli mikilli röskun á stöðu hennar og högum.

4. Málsástæður stefndu og lagarök í meginatriðum:

Störf Jennýjar voru almenn skrifstofustörf, sem fólust aðallega í gjaldkerastörfum. Störf hennar, að því er varðaði starfsmannaráðningar og launagreiðslur, fólust í að taka við staðfestum upplýsingum frá viðkomandi starfsmönnum, sem báru ábyrgð á gerð eða réttmæti þeirra, og útbúa þau gögn og koma í hendur starfsmannaskrifstofu Reykjavíkurborgar. Gerð fjárhagsáætlunar starfseminnar var í höndum framkvæmdastjóra með aðstoð Jennýjar og fleiri og á hans ábyrgð. Í störfum sínum heyrði Jenný undir stjórn skrifstofustjóra. Staða starfsmannastjóra var á skrifstofu sameiginlegrar yfirstjórnar heilsugæslustöðva og Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur, sem hafði með höndum ný og aukin verkefni á sviði stjórnsýslu og á sviði starfsmannahalds, sem áður hafði verið ýmist í höndum starfsmannaskrifstofu Reykjavíkurborgar eða beint hjá heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneyti og starfsmannaskrifstofu fjármálaráðuneytisins. Aðeins lítill hluti starfs starfsmannastjóra er hliðstæður verkefnum í fyrra starfi Jennýjar hjá Reykjavíkurborg, þ. e. þau verkefni, er lúta að frágangi gagna með tilkynningum og skýrslum til launadeildar og að taka saman gögn við fjárlagagerð. Annars vegar er hér um að ræða stjórnunarstöðu, sem heyrir beint undir forstjóra, og hins vegar deildarstjórastöðu, sem heyrir undir skrifstofustjóra. Hvort sem litið er til ábyrgðar, umfangs verkefna, krafna til sjálfstæðis í starfi eða annars, er ljóst, að því fer víðsjarri, að um sé að ræða sambærileg og jafnverðmæt störf.

Því er vísað á bug, að Jennýju hafi verið mismunað vegna kynferðis, er henni voru ekki greidd sömu laun fyrir deildarstjórastarf sitt og greidd voru starfsmannastjóra, enda hafi hún fengið greidd þau laun, sem hún átti tilkall til samkvæmt ráðningarsamningi og kjarasamningi. Þá bera gögn málsins síður en svo með sér, að úrslit um ráðningu til stöðunnar hafi að neinu leyti ráðist af kynferði. Um sönnunarreglu 2. mgr. 6. gr. laga nr. 28/1991 er því mótmælt, að ákvæðið geti verkað afturvirktt fyrir gildistöku laganna, og í annan stað er því haldið fram, að reglan gildi aðeins við málsmeðferð hjá

kærunefnd, en fyrir dómstólum gildi almennar reglur um sönnunarbyrði. Jenný hafi ekki í störfum sínum hjá Reykjavíkurborg aflað sér starfsreynslu á sviði stjórnunar eða stjórnunarsviði starfsmannamála. Sé litið til starfsreynslu og menntunar Jennýjar og hún borin saman við karlkynsumsækjendurna þrjá, sem valið stóð um, verði ekki séð, að nein rök hafi getað staðið til þess, að ráðningaraðilanum hafi borið að raða henni sem jafnhæfri þeim með tilliti til þeirra krafna, sem gerðar voru til umsækjenda. Hugsanleg skylda til að ráða Jennýju til starfsins samkvæmt jafnstöðulögum nr. 65/1985, sem giltu á þeim tíma, er veiting stöðunnar var ráðin, hafi aldrei getað verið óháð mati á öðrum umsækjendum af gagnstæðu kyni, sem hún hafi keppt við um starfið.

Um varakröfu stefndu:

Því er haldið fram, að forsendur kröfu vegna fjártjóns séu óljósar, einkum að því er varði launakjör Jennýjar á nýjum vinnustað.

Því er mótmælt, að jafnstöðulög tryggi bótarétt vegna ætlaðs fjártjóns, sem svari til launamunar út alla starfsævi viðkomandi. Jenný hafi látið af deildarstjórastarfi sínu 1. júlí 1991 og getur ekki átt neina lögvarða kröfu byggða á ætluðum óheimilum launamun milli starfa hjá sama vinnuveitanda eftir þann tíma. Einnig er bent á, að ekki er um að ræða æviráðningu í starf starfsmannastjóra. Þá er því haldið fram, að vandséð sé, að lagarök geti staðið til þess, að ríkari bótaréttur stofnist vegna brota gagnvart starfsmanni á jafnstöðulögum en vegna brota á öðrum lögum við starfsmissi, s. s. vegna ólögmetrar riftunar ráðningar.

Miskabótakröfu er mótmælt, þar sem lagaskilyrðum til áfalls slíkra bóta hafi ekki verið fullnægt við veitingu stöðunnar, og jafnframt sé ósannað, að Jenný hafi orðið fyrir miska.

5. Í málinu voru lögð fram skattframtöl Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur vegna árána 1991–1994. Fyrri helming árs 1991 komu tekjur, að fjárhæð 595.510 kr., frá fjármálaráðuneyti, en síðari helming þess árs og eftir það frá Reykjavíkurborg og námu árið 1991 386.787 kr., árið 1992 1.051.803 kr., árið 1993 1.194.437 kr., árið 1994 1.239.070 kr.

Lýsing á starfi Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur, eins og hún er fram sett í stefnu og að framan getur, er í meginatriðum í samræmi við skýrslu Gísla Teitssonar fyrir kærufnd jafnréttismála og starfslýsingar, sem stefnandi lagði fram, en þar er starf hennar nefnt gjaldkerastarf. Heyrði hún undir skrifstofustjóra. Ofmælt verður talið að geta um „fjárhagsáætlanagerð/fjárlagagerð“, heldur hafi fremur verið um að ræða aðstoð við gerð fjárhagsáætlana og fjárlagatillagna. Gísli Teitsson gegndi starfi framkvæmdastjóra heilsugæslunnar á starfstíma Jennýjar, en Ingimar Sigurðsson tók nokkru síðar við starfi forstjóra.

Í bréfi Ingimars Sigurðssonar til kærunefndar jafnréttisráðs, dags. 13. 7. 1992, segir: „3. Kærandi vann að fjárlagagerð með hliðsjón af framreikningi launa, en fjárlagagerðin í heild var unnin af fleiri aðilum og á ábyrgð framkvæmdastjóra. 4. Staða starfsmannastjóra var ný staða. Áður voru ráðningarmál í höndum yfirlækna, hjúkrunarforstjóra og skrifstofustjóra eftir atvikum í samráði við framkvæmdastjóra, sem undirritaði og gekk frá ráðningarsamningum. Gjaldkeri vélritaði ráðningarsamningana og sendi til heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytis.“ Í bréfi Ingimars Sigurðssonar til kærunefndar jafnréttismála, dags. 23. 10. 1992, segir: „2. Starfslýsing á starfi kæranda. Gjaldkeri. Útbjóg gögn í hendur launa-deildar ríkisins vegna starfsmanna Heilsuverndarstöðvar Reykjavíkur og heilsugæslustöðvanna í Reykjavík (220 stöðugildi, sem gegnt var af 300–350 manns) vegna ráðninga, eftirvinnu og þess háttar. Sá um sjóð og upp-gjör hans og vann að gerð fjárlagatillagna. Um var að ræða deildarstjóra-stöðu (aðalgjaldkeri). Starfsmannastjóri, sem var, eins og áður hefur komið fram, ný staða, annast starfsmannahald, fjarvistaskrár, orlofsmál og annað þess háttar og heyrir beint undir forstjóra.“ Það, sem hér var tilgreint, samrýmist starfslýsingum, er lagðar voru fram af hálfu stefndu annars vegar, dags. 4. apríl 1991, á deildarstjóra- (aðalgjaldkera-) starfi Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur og hins vegar, dags. 13. mars 1991, á starfi starfsmannastjóra.

Samstarfsráð heilsugæslustöðvanna í Reykjavík fól þeim Guðjóni Magnússyni, sem átti sæti í ráðinu og var formaður stjórnar Heilsugæslustöðvarinnar í Reykjavík, og Finni Ingólfssyni, formanni samstarfsráðsins, að ræða við þá umsækjendur, sem helst voru taldir koma til greina í stöðuna. Í umsögn þeirra til samstarfsráðsins, dags. 23. janúar 1991, kemur fram, að rætt hafi verið við fjóra af sex karlkynsumsækjendum og báðar konurnar og að þrennt hafi verið lagt til grundvallar, þegar reynt hafi verið að meta hæfni umsækjenda til að gegna stöðunni: 1. Reynsla af starfsmannastjórnun. 2. Menntun og starfsreynsla. 3. Hæfni umsækjenda til að eiga samskipti við starfsmenn. Í niðurlagi skýrslunnar segir: „Við erum sammála um að gera það að tillögu okkar, að Einar Geir Þorsteinsson verði ráðinn í starf starfsmannastjóra. Það, sem við teljum hann hafa umfram Gunnar til að gegna starfinu, er meiri reynsla af starfsmannastjórnun, einnig sú reynsla, sem hann hefur aflað sér með starfi í heilbrigðisráðuneytinu við tilflutninga á ráðningu starfsmanna frá sveitarfélögum yfir til ríkisins í tengslum við verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga.“ Á fundi stjórnar Heilsugæslustöðvarinnar í Reykjavík 29. janúar 1991 var samþykkt að ráða Einar Geir Þorsteinsson í stöðu starfsmannastjóra með samhljóða samþykkt stjórnar.

Ráðningin var einnig samþykkt af stjórn samstarfsráðs heilsugæslustöðvanna í Reykjavík. Fyrir dóminum skýrði Guðjón Magnússon svo frá, að auk Einars Geirs Þorsteinssonar hefðu einkum komið til greina Gunnar Gunnarsson, fyrrum framkvæmdastjóri Starfsmannafélags ríkisstofnana, og Grétar Guðmundsson, launaskrárfulltrúi á starfsmannaskrifstofu fjármálaráðuneytisins. Einnig hefði Ólína Torfadóttir hjúkrunarforstjóri, sem átti að baki rekstrarfræðinám á háskólastigi, getað orðið í fyrsta sæti, hefði hún ekki dregið umsókn sína til baka. Í bréfi kærunefndar jafnréttismála, dags. 7. janúar 1993, til Finns Ingólfssonar er með vísun til þess, að hann hafi verið í fyrirsvari fyrir samstarfsráð heilsugæslustöðva, sem stóð að ráðningunni, óskað upplýsinga um forsendur, er lágu henni að baki. Í svarbréfi, dags. 27. janúar 1993, segir, að valið hafi ekki staðið milli Einars Geirs Þorsteinssonar og Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur, heldur milli Einars Geirs, Grétars Guðmundssonar og Gunnars Gunnarssonar.

6. Lög nr. 28/1991 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla, sem stefnandi vitnar til, öðluðust gildi 17. apríl 1991, en fram að því og þess vegna mestan hluta þess tíma, er atvik máls þessa urðu, giltu lög nr. 65/1985 um sama efni. Um ólíkt efni laganna skal þessa getið:

Kærunefnd jafnréttismála kemur samkvæmt 21. gr., sbr. 20. gr. laga nr. 28/1991, í stað jafnréttisráðs, m. a. að því er varðar málshöfðunarheimild. Í 18. gr. laga nr. 65/1985 er kveðið á um skaðabótaskyldu samkvæmt almennum reglum af hálfu þess, sem brýtur gegn lögnum af ásetningi eða gáleysi. Í 22. gr. laga nr. 28/1991 er kveðið á um skaðabótaskyldu þess, sem af ásettu ráði eða gáleysi brýtur gegn lögnum „samkvæmt almennum reglum. Enn fremur má dæma hlutadeigandi til að greiða þeim, sem misgert er við, auk bóta fyrir fjártjón, ef því er að skipta, féggjald fyrir hneisu, óþægindi og röskun á stöðu og högum“. Í 2. mgr. 6. gr. er nýmæli: „Ef einhver telur rétt á sér brotinn samkvæmt ákvæðum þessarar greinar (um óheimila mismunun starfsfólks eftir kynferði, – innskot dómara) og vísar máli sínu til kærunefndar jafnréttismála, sbr. 19. gr., skal atvinnurekandi sýna kærunefnd fram á, að aðrar ástæður en kynferði hafi legið til grundvallar ákvörðun hans.“ Í greinargerð er ekki að finna vísbendingu um víðara gildissvið sönnunarreglunnar en samkvæmt orðanna hljóðan. Fyrri málsgrein 1. gr. laga nr. 28/1991 er samhljóða 1. gr. laga nr. 65/1985: „Tilgangur laga þessara er að koma á jafnrétti og jafnri stöðu kvenna og karla á öllum sviðum.“ Síðan bætist við: „Sérstaklega skal bæta stöðu kvenna til að ná því markmiði.“ Um þetta má einnig vísa til efnis 5. gr. yngri laganna, sem sömuleiðis er án hliðstæðu í hinum eldri: „Atvinnurekendur og stéttarfélög skulu vinna markvisst að því að jafna stöðu kynjanna á vinnumarkaði. At-

vinnurekendur skulu sérstaklega vinna að því að jafna stöðu kynjanna innan fyrirtækis síns eða stofnunar og stuðla að því, að störf flokkist ekki í sérstök kvenna- og karlastörf.“

Ákvæði 2. gr. og 3. gr. beggja framangreindra laga eru samhljóða og kveða að meginefni á um það, að konum og körlum skuli með stjórnvaldsaðgerðum tryggðir jafnir möguleikar til atvinnu, launa og menntunar og að hvers kyns mismunur eftir kynferði sé óheimil. Hið sama gildir að þessu leyti um þau aðalatriði, sem málsóknin byggist á: Þannig segir í 1. mgr. 4. gr. beggja laganna, að konum og körlum skuli greidd jöfn laun og skuli njóta sömu kjara fyrir jafnverðmæt og sambærileg störf. Í 2. mgr. 4. gr. laga nr. 65/1985 og 3. mgr. laga nr. 28/1991 segir, að með jöfnum launum karla og kvenna fyrir jafnverðmæt og sambærileg störf sé átt við launataxta, sem samið sé um, án þess að gerður sé greinarmunur á kynjum. Í 1. mgr. 5. gr. laga nr. 65/1985 og 1. mgr. laga nr. 28/1991 segir: „Atvinnurekendur er óheimilt að mismuna starfsfólki eftir kynferði, og gildir það m. a. varðandi: 1. Laun, launatengd fríðindi og hvers konar aðra þóknun fyrir vinnu. 2. Ráðningu, setningu eða skipun í starf . . .“

Stöðuveiting sú, sem um ræðir í málinu, felur í sér, að talið verður, að Jenný Sigrún Sigfúsdóttir hafi eigi fremur en aðrir umsækjendur verið jafnlíkleg, hvað þá líklegri en Einar Geir Þorsteinsson, til að standast þær hæfniskröfur, sem gerðar voru vegna nýrrar stöðu starfsmannastjóra og kveðið var á um í auglýsingu. Engin efni eru til þess á grundvelli gagna málsins, að við þeirri niðurstöðu verði hróflað, heldur verður hún talin hafa verið eðlileg og málefnaleg. Verður réttur hennar að þessu leyti ekki reistur á 1. mgr., 2. tl., 5. gr. laga nr. 65/1985.

Eigi hefur verið sýnt fram á, að starf Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur hafi verið „jafnverðmætt og sambærilegt“ starfi starfsmannastjóra. Eigi er unnt að fallast á, að með þeim launamun, sem var á störfunum, hafi verið brotið gegn 1. mgr. 4. gr. og 1. mgr., 1. tl., 5. gr. laga nr. 65/1985, sbr. 1. mgr. 4. gr. og 1. mgr., 1. tl., 6. gr. laga nr. 28/1991.

Niðurstaða málsins er samkvæmt þessu sú, að sýkna ber stefndu af öllum kröfum stefnanda. Samkvæmt þessari niðurstöðu ber, sbr. 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991, að dæma stefnanda til að greiða stefndu málskostnað, sem ákveðst 300.000 krónur.

Mál þetta dæmir Sigurður Hallur Stefánsson héraðsdómari.

D ó m s o r ð:

Stefndu, heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra vegna samstarfsráðs heilsugæslustöðvanna í Reykjavík og fjármálaráðherra f. h. ríkis-

3780

sjóðs, eru sýknaðir af kröfum stefnanda, kærunefndar jafnréttismála vegna Jennýjar Sigrúnar Sigfúsdóttur.

Stefnandi greiði stefndu 300.000 krónur í málskostnað.
